

Charon

Het kortstondige bestaan van een Edamsche roei- en zeilvereniging

Nico van Horn

Een roeivereniging in Edam? Ja, die heeft bestaan tussen 1873 en 1883, en wel onder de naam ERC Charon. Via Maritiem Digitaal.nl is er bij het Scheepvaartmuseum in Amsterdam een foto te vinden van de oprichter, Christiaan Jaski, en ook een van de knopen die op de jassen van het bestuur van Charon zaten. Veel meer lijkt er niet over deze vereniging bekend te zijn. Ook in de annalen van de roei- en zeilverenigingen uit die tijd is niets over deze 19de eeuwse club Charon vastgelegd.

Om iets meer te weten te komen over deze mysterieuze roeiclub is een speurtocht ondernomen in diverse gemeente archieven en krantensites. Dit artikel doet daar verslag van.

Afbeelding 1 Uniformknoop van ERC Charon, collectie Cees Schuller

Eind augustus 1873 richtte Christiaan Jaski, lid van de Amsterdamsche Roei- en Zeilvereeniging De Hoop, in Edam een roeiclub op onder de naam Charon. De *Purmerender Courant* van 10 september 1873 berichtte: 'Te Edam is onder het voorzitterschap van den heer C. Jaski, een roeiclub opgericht, die, naar den ouden Griekschen veerman, den naam van Charon zal voeren.'

In de grote steden van Nederland, zoals Amsterdam en Rotterdam, ontstonden na 1847 roei- en zeilverenigingen, soms gecombineerd zoals later ook bij Charon het geval was. Ook enkele kleinere steden als Dordrecht, Zaandam en Harlingen kenden al vroeg watersportverenigingen. De bestaande roei- en zeilevenementen werden vanaf die tijd steeds vaker door de betere kringen in Nederland 'ingepalmd' en voorzien van een organisatiestructuur. Voor betaalde beroepsroeiers die af en toe wedstrijden tegen geldprijzen hielden, was daarna geen plaats meer. De 'Heeren amateurs' bepaalden op die wijze het gezicht van die vroege roeisport. De sociëteiten van de watersportclubs ontwikkelden zich tot ontmoetingsplaatsen waar de plaatselijke haute volée zich amuseerde. Het studentenroeien begon pas in 1874, in Leiden. Dat een stadje als Edam, een paar duizend inwoners, zich in 1873 mocht verheugen in de aanwezigheid van een roeiclub is alleen te danken aan het persoonlijke initiatief van Christiaan Jaski. Andere sporten in verenigingsverband waren er ten tijde van de oprichting van Charon nog niet. Edam kreeg, volgens de thans beschikbare gegevens, pas in 1880 een gymnastiekclub, in 1883 een ijsclub en in 1898 ging Edam voor het eerst officieel voetballen. Het is tekenend voor de relatie tussen Jaski en zijn vereniging dat na het vertrek van de oprichter uit Edam, in 1883, Charon van het toneel verdween.

Christiaan Jaski werd op 24 februari 1849 op Schiermonnikoog geboren als zoon van een gezagvoerder op de grote vaart. Via Nieuwendam belandde het gezin Jaski in 1855 in Amsterdam. Van de jeugd van Christiaan aldaar weten we niet veel. Hij trouwde in Kralingen in 1871 met Wilhelmina Groeneveld. Na zijn huwelijk vertrokken Jaski en zijn echtgenote uit Amsterdam naar Edam waar hij ging werken als scheepsmakelaar op de Baanstraat 13, een statige woning waarin predikanten, makelaars en notarissen gewoond hadden.

Christiaan Jaski kwam zoals gezegd uit een zeevarend geslacht en had een grote nautische interesse. Hij was een bevlogen beoefenaar van watersport, dat is wel duidelijk. In Amsterdam was hij actief lid van de roeivereniging De Hoop. Zelfs werd hij in 1874, toen hij al in Edam woonde, benoemd tot erelid van De Hoop. Hij was tevens lid van de in Amsterdam gevestigde

Afbeelding 2 Portret C. Jaski, foto F. Greiner, Maritiem Digitaal

Koninklijke Nederlandsche Roei- en Zeilvereniging. Na zijn terugkeer in Amsterdam richtte hij in 1885 met enkele gelijkgestemden de Zeilvereniging Het IJ op, waar hij ook als eerste de voorzittershamer hanteerde. Dat hij in Edam een roeiclub opgericht heeft, moeten we toeschrijven aan die fascinatie voor schepen, zee en watersport. De roeiclub Charon is zijn idee geweest én zijn hobby. De naam Charon verwijst naar de veerman uit de Griekse mythologie, die de schimmen van de overledenen over de rivier Styx overzette naar het dodenrijk.

Jaski was een initiatiefrijk en ondernemend persoon. In de stukken van de Edamse gemeenteraad uit 1876 wordt hij vermeld als directeur van de Lijnbaan Noord-Holland, een touwslagerij waar de familie Jaski al jaren aan verbonden was. In 1881 krijgt hij ook vergunning voor het produceren van Minerva Elixer, een

alles genezend drankje zoals er in die tijd vele waren. In 1884 - teruggekeerd naar Amsterdam - vraagt hij als eigenaar van de Lijnbaan Noord-Holland toestemming om de lijnbaan te mogen uitbreiden voor de productie van ijzerwant. De touwslagerij werd overigens in 1900 overgenomen door de Spinfabriek, een instelling voor werkverschaffing.

Tussen 1873 en 1879 was Jaski tevens lid van de Gemeenteraad te Edam. Dat maakte het leggen van contacten wel gemakkelijk. In het eerste bestuur van Charon zaten naast Jaski als president, Carel M. Versteegh (koopman en zoon van de burgemeester) als secretaris, Willem F. Teengs (koopman/commissionair) als penningmeester en Dirk van Dale (kapitein en logementhouder) als commissaris. Versteegh maakte snel plaats voor Arie J. Verheul (hoofdonderwijzer) en in 1880 vinden we Antonius F. Tikkel als secretaris, ook al een onderwijzer. Niet bepaald de minsten van Edam dus.

De eerste roeiboot die de jonge vereniging Charon aanschafte, was de Trio die in 1874 van De Hoop werd overgenomen, een zogeheten tweemet. Voor f 70,— bracht de transporteur Louis Kok vanuit Amsterdam deze boot naar Edam. Charon viste achter het net met twee andere boten van De Hoop. Die gingen in juni 1874 naar het pas opgerichte Njord in Leiden. Het is helaas niet meer precies te achterhalen hoe groot de vloot van Charon verder was. De zeilende leden kwamen weliswaar voor Charon uit, maar de zeilboten waren eigendom van de leden zelf. Roeiboten werden meestal aangeschaft door de vereniging. In 1874 treften we een vierriemssloep Idune aan, als eigendom van de vereniging Charon, de vierriemssloep Flevo en ook nog een boot die de toepasselijke naam Styx droeg. Het is meer dan waarschijnlijk dat eenzelfde boot onder verschillende namen werd gebruikt. Bij inschrijvingen gebruikte men in die dagen eerder de naam van de ploeg dan de naam van de boot zelf.

Charon kwam regelmatig uit op wedstrijden van andere verenigingen in Amsterdam, Leiden en Alphen. De roeiclub organiseerde zelf een roei- en zeilwedstrijd te Edam op 27 augustus 1876. Uit een krantenverslag weten we dat de roeiers van Charon op deze eigen wedstrijd overigens niet al te best presteerden, verder dan een paar tweede plaatsen kwamen ze niet. Mooi om te vermelden is de opsomming van prijzen in natura voor de uiteindelijke winnaars: een kristallen soezenschaal met zilveren hengel, een *pièce de milieu* met zilver gemonteerd, een geslepen kristallen bierglas met zilveren deksel en daarbij een doekspeld voor de stuurman en elke roeier, en een aneroïde barometer op

bronzen voetstuk. De thuiswedstrijd werd opgeluisterd met muziek van het Edamse fanfarecorps. Over de organisatie van andere wedstrijden in Edam is geen informatie gevonden.

In de jaren daarna komen we incidenteel een optreden van roeiers of zeilers van Charon tegen. Met zijn zeilboot Dolphijn won Christiaan Jaski in juli 1877 op wedstrijden van de 'Koninklijke' in Amsterdam de eerste prijs. In 1880 organiseerde Charon een plezierrondvaart van Edam naar Purmerend en Amsterdam met de stoomboot 'Pomona'. Zoals vermeld zakte Charon door de benen na Jaski's vertrek uit Edam. Van de club werd daarna niets overmeer gehoord...

Hoe verging het Christiaan Jaski verder? In april 1883 verhuisde hij naar Amsterdam. Hij handelde daar als scheepsmakelaar in stoomboten, vrachtschepen en -schuiten, pleziervaartuigen, machinerieën en ander scheepsmateriaal. Zijn zaken liepen na de eeuwwisseling niet zo goed. In mei 1904 werd hij voor de eerste keer failliet verklaard. Op 7 juli bleek de boedel insolvent te zijn. De eerste en enige uitdelingslijst in dit faillissement verscheen in juli 1906, werd in september verbindend verklaard en daarmee was dit faillissement geëindigd. Jaski zat aan de grond.

Op 29 januari 1908 berichtte het *Algemeen Handelsblad* dat door de rechtbank Amsterdam failliet was verklaard: C. Jaski, makelaar. Een maand later laat de krant weten, dat bij beschikking van de arrondissementsrechtbank te Amsterdam het faillissement van C. Jaski is opgeheven, wegens gebrek aan actief. Kortom, binnen twee jaar twee keer failliet te worden verklaard, had Jaski van al zijn kapitaal beroofd. De jaren na zijn eerste faillissement laten een hoop verhuizingen in en rond Amsterdam zien, naar steeds 'mindere' straten. Zijn eerste vrouw overleed op 18 maart 1917, overigens zonder kinderen. Binnen een maand was Christiaan Jaski hertrouwd met een achternicht van zijn vrouw, een ongehuwde moeder met een dochter. Deze tweede vrouw, Johanna Bregta Groeneveld zou hem tien jaar overleven. Christiaan Jaski overleed in Amsterdam op 31 mei 1917, amper twee maanden na de sluiting van zijn tweede huwelijk.

De zoektocht naar het wel en wee van de vereniging Charon heeft niet veel opgeleverd zo mag op basis van het bovenstaande geconstateerd worden. Er is geen dossier aanwezig in het Verenigingsregister van het Ministerie van Justitie; de vereniging heeft dus nooit om een officiële erkenning of koninklijke goedkeuring op de statuten gevraagd. Misschien zijn de statuten

alleen opgesteld door de plaatselijke notaris.

Interessant aan deze naspeuringen is dat getoond wordt hoe de opkomst van de sport aan het eind van de 19de eeuw bepaald werd door de gedrevenheid van een of meer individuen. Christiaan Jaski kan zeker wat de watersport betreft als een van die wegbereders geduid worden.

Tot slot mag niet onvermeld blijven dat er, veel later in 1951 te Utrecht, nog een tweede roeiclub met de naam Charon opgericht is. Deze Utrechtse studentenroeivereniging Charon fuseert in 1970 met De Batavier, en gaat sindsdien als Orca door het leven.

Nico van Horn (1951), studeerde Sociaal-Economische Geschiedenis in Leiden en werkte onder meer bij het Nationaal Archief, Haags Gemeentearchief en is thans in dienst bij het KITLV in Leiden.

Raakte in de jaren zeventig betrokken bij de geschiedenis van het roeien. Publiceerde verschillende artikelen en boeken en hield lezingen over de geschiedenis van de roeisport en sport in Nederlands-Indië.

Voor dit artikel werden de volgende bronnen geraadpleegd:

Stadsarchief Amsterdam:

archieff KARZV De Hoop,
archieff Roeivereniging Fortuna,
archieff KNRZV;

Waterlands archief:

notulen Raad en correspondentie B&W
en Raad;

bevolkingsregisters Edam en Amsterdam;

krantensite Koninklijke Bibliotheek;

krantensite Waterlands Archief;

website Maritiem Digitaal.nl